

Jaaroverzicht 2008

Atradius Dutch State Business

Kerngegevens 2008

	2008	2007	2006
Premie en provisie:	€ 88 miljoen	€ 64 miljoen	€ 82 miljoen
Schade:	€ 10 miljoen	€ 15 miljoen	€ 17 miljoen
Provenu's:	€ 134 miljoen	€ 212 miljoen	€ 880 miljoen
Aantal aanvragen:	242	193	278
Aantal uitgereikte dekkingtoezeggingen en -adviezen:	104	143	152
Aantal uitgereikte polissen:	138	101	130
Volume uitgereikte dekkingtoezeggingen en -adviezen:	€ 3,3 miljard	€ 5,5 miljard	€ 3,9 miljard
Volume uitgereikte polissen:	€ 3,0 miljard	€ 4,1 miljard	€ 2,4 miljard
Totaal uitreikingen:	€ 6,3 miljard	€ 9,6 miljard	€ 6,3 miljard

Atradius Dutch State Business N.V.
David Ricardostraat 1, Amsterdam
Postbus 8982, 1006 JD Amsterdam
Nederland

Tel. 020 553 2693
Fax 020 553 2087
www.atradius.com/nl/dutchstatebusiness

Atradius Dutch State Business Jaaroverzicht 2008

Inhoud

- 5 Voorwoord
- 8 2008 in het kort
- 9 Atradius DSB en herverzekering bij de Nederlandse Staat
- 11 Economisch overzicht van de wereld in 2008 en vooruitzichten 2009
- 15 Wijzigingen in het landenbeleid
- 18 Nieuwe zaken in 2008
- 23 Investeringsverzekering
- 24 Schadezaken en consolidaties
- 25 Stand van obligo en vorderingen
- 26 Productvernieuwing
- 28 Voorlichting en evenementen
- 29 Internationale samenwerking
- 31 Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)
- 33 Personeel en organisatie
- 34 Financiële resultaten voor rekening van de Nederlandse Staat

Missie: Wij bevorderen, in aanvulling op de markt, Nederlandse export naar en investeringen in het buitenland door middel van krediet- en investeringsverzekering.

Voorwoord

2008 was in menig opzicht een roerig jaar, niet in de laatste plaats voor exporteurs en hun financiers. Een hypotheken crisis in de Verenigde Staten, gevolgd door een kredietcrisis en het wegvallen van vertrouwen tussen banken, leidde tot een aanzienlijke krimp van beschikbare bankfinanciering, waaronder exportfinanciering. Ook kregen exporteurs te kampen met vraaguitval in veel voor hen belangrijke markten. Aan het begin van het jaar leek het nog mee te vallen. Velen dachten dat de problemen beperkt zouden blijven tot de onroerendgoedsector in de Verenigde Staten en de financiers daarvan. Vooral na de deconfiture van Lehman Brothers in september vorig jaar, het lijkt al zo lang geleden vanwege de over elkaar heen buitende nieuwsberichten daarna, raakte de vertrouwenscrisis tussen banken in een stroomversnelling. De turbulentie breidde zich razendsnel uit naar andere landen en andere sectoren. Exportfinanciering

werd schaarser en duurder, terwijl afnemers juist om meer financiering gingen vragen.

Niettemin had Atradius Dutch State Business (Atradius DSB) in 2008 wederom een goed jaar. Het premieinkomen was met € 88 miljoen zeer goed, de schades zijn beperkt gebleven tot € 10 miljoen en ook het bedrag van € 134 miljoen aan provenu's (opbrengsten na schadevergoeding) was bevredigend.

In de eerste drie kwartalen floreerde de export nog volop en hadden kopers van Nederlandse exportgoederen in het algemeen geen bijzondere betalingsproblemen. De effecten van de kredietcrisis waren echter al goed zichtbaar in het laatste kwartaal van 2008 en zetten zich in 2009 voort. Het sluiten van orders met exportfinanciering is lastiger geworden en de risico's op een groot aantal afnemers, banken en ook landen zijn toegenomen. Dit veranderend

risicoprofiel heeft zich ook in ons acceptatiebeleid vertaald. Zo zijn wij terughoudender geworden op een aantal Oost-Europese landen. Ook voorzien wij beduidend hogere schades in 2009 en een daling van de provenu's. Toch willen wij, samen met het ministerie van Financiën voor wiens rekening de risico's die wij verzekeren uiteindelijk zijn, ook in 2009 de export mogelijk blijven maken. In overleg met de ministeries van Financiën en Economische Zaken zijn verschillende initiatieven voor verruiming van de verzekeringsfaciliteiten en productinnovatie genomen, die naar verwachting in 2009 verder hun beslag zullen krijgen. Deze maatregelen worden met het bedrijfsleven afgestemd in de Rijkscommissie voor export-, import- en investeringsgaranties.

De stevige economische tegenwind heeft, vanaf de tweede helft van het afgelopen jaar, uiteraard ook zijn weerslag gehad op ons landenbeleid.

Op een dertiental landen hebben wij ons dekkingsbeleid moeten verkrappen. Op Kenia, Pakistan en Sri Lanka hebben wij de dekking voor nieuwe zaken zelfs moeten staken. Op een tweetal landen konden wij echter nog een verruiming bieden, namelijk Angola en Nigeria. Deze olie-exporterende landen hebben zich ondanks de fors gedaalde olieprijs in 2008 toch voor dekking kunnen kwalificeren.

Bij de indeling in landenklassen waren er daarentegen aanzienlijk meer verbeteringen dan verslechtingen in 2008. De acht gehanteerde landenklassen bepalen mede de hoogte van de premie. Achttien landen verbeterden van klasse, slechts twee landen (Malediven en Sri Lanka) werden een klasse lager gezet. Tsjechië en Cyprus werden zelfs gepromoveerd naar de beste landenklasse. Het relatief grote aantal verbeteringen kan op het conto worden geschreven van de gunstige economische ontwikkelingen tot vorig

jaar die nog na-ijlden in de klassering. Verwacht wordt dat in 2009 het aantal promoties naar een betere landenklasse veel geringer zal zijn.

Het land waarop eind 2008 het hoogste obligo (verzekerde vorderingen) uitstond was de Verenigde Arabische Emiraten (VAE). Op dat land hadden we een totaal van ongeveer € 1,3 miljard uitstaan aan polissen en dekkingstoezeggingen. Hiermee heeft de VAE Indonesië ingehaald. Dat land stond tot 2008 op de eerste plaats en staat nu op de derde plaats qua obligo. Andere landen waarop wij voor aanzienlijke bedragen hebben uitstaan zijn Marokko (tweede plaats), Mexico, China en Rusland.

Toch bleef ook de vraag naar kredietverzekering op Indonesië substantieel. Om voldoende dekkingsruimte op dit land te behouden heeft het ministerie van Financiën een reeks van credit default swaps gekocht tegen het risico

op wanbetaling door Indonesië. Ook in 2007 had het ministerie al credit default swaps voor Indonesisch staatsrisico gekocht.

In 2008 heeft de productinnovatie niet stilgestaan. Zo hebben wij een nieuwe vooruitbetalingspolis geïntroduceerd. Deze verzekering dekt het risico van een Nederlandse importeur dat hij de bestelde goederen niet ontvangt en evenmin de vooruitbetaling terugontvangt. Ook hebben wij de regels voor financiering van lokale bestanddelen uit het land van de afnemer aanzienlijk versoepeld. Lokale bestanddelen kunnen nu tot 30 procent worden meegefinancierd. Voorheen was dit 15 procent.

In de samenwerking met de Staat is in 2008 een aantal wijzigingen doorgevoerd. In het kader van verdere stroomlijning van de verzekeringsfaciliteiten hebben het ministerie van Financiën en Atradius DSB de taken

van DNB overgenomen. Deze taken bestonden onder meer uit het risico-beheer van onze portefeuille. Door vermindering van het aantal betrokken partijen hebben wij de efficiëntie van onder meer de aanvraagbehandeling kunnen verhogen. In juli 2008 was deze overdracht van taken afgerond.

Op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen hebben wij samen met de ministeries van Financiën en Economische Zaken initiatieven genomen om met name de beoordeling van de milieu- en sociale aspecten van transacties die wij in verzekering nemen steviger te verankeren in procedures en afspraken. Dit zal naar verwachting in 2009 zijn beslag krijgen.

Op internationaal gebied zijn eveneens de nodige ontwikkelingen te melden. Met de Zuid-Afrikaanse staatskredietverzekeraar ECIC hebben wij een samenwerkingsverklaring getekend.

Bij projecten waarbij zowel Nederlandse als Zuid-Afrikaanse exporteurs zijn betrokken is er nu een basis voor nauwe samenwerking tussen Atradius DSB en ECIC.

In de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) heeft Nederland een voortrekkersrol gespeeld bij de totstandkoming van een raamwerk voor de houdbaarheid van schulden van ontwikkelingslanden. Doel is te voorkomen dat deze landen (opnieuw) teveel schuld op zich nemen, zodat zij in betalingsproblemen komen. In de OESO zijn in nauw overleg met IMF en de Wereldbank afspraken gemaakt tot welke niveaus geleend mag worden aan dergelijke landen met steun van overheidskredietverzekeraars. Dit schuldhoudbaarheidsraamwerk heeft Atradius DSB in haar landenbeleid opgenomen.

Voor collega-kredietverzekeraars van de Berner Unie heeft Atradius DSB

in december 2008 een succesvolle conferentie georganiseerd over herverzekering en kapitaalmarkt-instrumenten om risico's in de boeken af te dekken. Deelnemers uit een twintigtal landen hebben kennis over de laatste innovaties uitgewisseld.

Concluderend kan worden gesteld dat 2008 een uitstekend jaar was. Voor 2009 verwachten wij vanwege de kredietcrisis de nodige uitdagingen. Toch verwachten wij u ook dit jaar weer goed van dienst te kunnen zijn.

mei 2008
Johan Schrijver
Directeur
Atradius Dutch State Business NV

2008 in het kort

---

januari	Angola lost wederom een belangrijk deel van haar Club van Parijs-schuld af.
januari	Atradius DSB reikt de eerste polis onder de Fair Calling Facility uit. Hiermee garandeert Atradius DSB de garantiestellende bank tegen het risico dat de garanties terecht dan wel onterecht worden opgevraagd en verzekert zij de exporteur tegen het risico dat de garanties onterecht worden opgevraagd.
februari	Invoering van het schuldhoudbaarheidsraamwerk. Dit raamwerk, ontwikkeld in samenwerking met IMF en Wereldbank, beoogt te voorkomen dat ontwikkelingslanden worden opgezaald met te veel schuld.
maart	Invoering geheel herziene vooruitbetalingsdekking. Hiermee verzekert Atradius DSB Nederlandse importeurs tegen het risico dat vooruitbetalingen niet worden terugontvangen bij wanprestatie van de buitenlandse leverancier.
maart	Atradius verhuist naar haar nieuwe hoofdkantoor in Amsterdam – Riekerpolder.
juli	Het ministerie van Financiën en Atradius DSB nemen de taken van DNB op het gebied van kredietverzekering over.
oktober	Atradius DSB en ECIC, de Zuid-Afrikaanse kredietverzekeraar, tekenen een samenwerkingsverklaring.
najaar	Het ministerie van Financiën koopt een reeks credit default swaps ter waarde van € 150 miljoen ter afdekking van soeverein Indonesië-risico. Met deze bescherming tegen eventuele wanbetaling komt aanvullende ruimte voor dekking op dit land beschikbaar.

Atradius DSB en herverzekering bij de Nederlandse Staat

Atradius DSB is de dochter binnen de Atradius Groep waarin de activiteiten voor rekening van de Nederlandse Staat zijn ondergebracht.

De faciliteiten die Atradius DSB voor de Staat uitvoert zijn:

- de EKV (reguliere exportkredietverzekering).
- Herverzekeringsovereenkomsten voor Goede Projecten, commerciële transacties, voorheen SENO (faciliteit voor landen waarop geen reguliere dekking mogelijk is).
- Herverzekeringsovereenkomsten voor Goede Projecten, concessionele transacties, voorheen GOM (Garantiefaciliteit Opkomende Markten), een faciliteit voor transacties die gedeeltelijk met Nederlandse ontwikkelingshulp worden betaald.
- TRhi (Tijdelijke Regeling Herverzekering Investerings). Deze heeft in juni 2004 de RHI vervangen.

Van deze faciliteiten is de EKV veruit de grootste. De herverzekeringsovereenkomst hiervoor met de Nederlandse Staat gaat terug tot 1932.

In de loop der jaren heeft de herverzekeringsovereenkomst zich ontwikkeld. Het uitgangspunt hierbij is dat de Staat slechts aanvullend op de markt is. Atradius en de Staat hebben afspraken gemaakt welke risico's voor rekening van de Staat komen en welke voor rekening van de particuliere markt. Deze afspraken, de risicodracht, worden jaarlijks herzien. Vanwege toetreding tot de eurozone van Cyprus en Malta en vanwege economische en/of politieke vooruitgang in Gibraltar, Guadeloupe en Spaans Marokko zijn de mogelijkheden in de particuliere markt voor kredietverzekering op deze landen en territoria verder verruimd. Dientengevolge is medio 2008 besloten om transacties op deze landen en territoria met een totale looptijd van korter dan vijf jaar

en een transactiewaarde beneden € 250 miljoen niet meer voor rekening van de Staat te verzekeren.

EKV, TRhi en RHI-transacties zijn volledig herverzekerd bij het ministerie van Financiën.

Transacties onder de faciliteit voor Goede Projecten in werking getreden waren voorheen herverzekerd bij het ministerie van Economische Zaken. In 2009 zijn alle faciliteiten voor rekening van het ministerie van Financiën gekomen.

In 2008 was de totale gemiddelde doorlooptijd van aanvragen 58 dagen. Het doel is om deze gemiddelde doorlooptijd te verminderen tot ten hoogste 48 dagen in uiterlijk 2010. Tijdwinst kan onder meer worden gehaald uit het sneller en efficiënter verzamelen van informatie ten behoeve van de beoordeling. Overigens heeft de kredietcrisis het er niet

gemakkelijker op gemaakt om actuele informatie over debiteuren te krijgen. De ontwikkelingen volgen elkaar in een dusdanig tempo op, dat financiële informatie snel veroudert. Zeker in deze tijden van een toenemend aantal insolventies is het van wezenlijk belang een grondig inzicht te hebben in de geïmpunctie van debiteuren alvorens wij risico's in de boeken kunnen nemen.

Naast de beoordeling van individuele risico's houden wij ook de totale portefeuille scherp in de gaten. Deze portefeuille bestaat uit dekkingstoezeggingen en –adviezen, verplichtingen onder lopende polissen, regresobligo's op verzekerde exporteurs en vorderingen op debiteuren en debiteurlanden die wij hebben na schadevergoeding aan verzekerden. Het gehanteerde portefeuillemodel omvat richtlijnen voor de omvang en samenstelling van de portefeuille waaronder spreiding van risico's over landenklassen, landen en debiteuren.

De spreidingsrichtlijnen kunnen gevolgen voor de premie hebben. Doordat landenklasse 7 is oververtegenwoordigd in onze portefeuille geldt voor deze landenklasse een opslag op onze premie.

Verder hanteren wij voor elk land een plafond. In veruit de meeste gevallen is de ruimte onder dit plafond toereikend voor de acceptatie van aanvragen. In enkele uitzonderlijke gevallen is de vraag naar kredietverzekering echter groter dan de ruimte onder het plafond zou toestaan. Dit was met name op Indonesië het geval. Om toch aan de vraag te kunnen blijven voldoen heeft het ministerie van Financiën in het najaar van 2008 een reeks van credit default swaps (CDS) ten bedrage van € 150 miljoen gekocht. In 2007 had het ministerie van Financiën ook al CDS voor risico's op Indonesië gekocht. Deze CDS geven bescherming tegen het risico dat Indonesië niet betaalt. Uniek onder deze CDS is dat

die specifiek gekoppeld zijn aan door ons verzekerde leningen. Mocht onder de leningen niet worden betaald, dan gaan de banken die de CDS hebben verschaft tot uitkering over.

Economisch overzicht van de wereld in 2008 en vooruitzichten 2009

Wereldeconomie

In 2008 kwam aan een periode van hoogconjunctuur een abrupt einde. Het jaar begon nog goed maar allengs waren er tekenen die wezen op een afkoeling van de economie in de industrielanden. In Japan ging het al slecht, in de Verenigde Staten begon de economische groei duidelijk in te zakken, maar in Europa wezen de indicatoren in de eerste helft van 2008 nog op een voorspoedige ontwikkeling. Het zou echter heel anders uitpakken. Vanaf het midden van 2008 volgden de negatieve berichten in de financiële wereld elkaar in hoog tempo op. Als het meest traumatisch wordt achteraf het omvallen van de Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers ervaren. Dit echec was overigens slechts een schakel in een reeks schokkende gebeurtenissen die de zwakte van het internationale financiële systeem aantoonde.

Begonnen in de Verenigde Staten,

breidden de problemen zich uit over de hele wereld. Europese financiële instellingen bleken evenzeer belast met de erfenis van een onverantwoorde opeenhoping van slechte kredieten. Banken namen hun eerste verliezen en werden plotseling risicomijdend. De normale binnenlandse kredietverlening kwam tot stilstand. Effectenbeurzen belandden in een vrije val.

De enorme vermogensvernietiging die hiermee gepaard ging, gekoppeld aan een dramatische omslag in het vertrouwen van consumenten en producenten, bereikte in ijltempo de reële economie. Vanaf het vierde kwartaal stortte de wereldhandel in goederen in. Export kelderde, exporterende bedrijven zagen zich geconfronteerd met een vrije val van orders, omzet en productie. Geen wonder dat ondernemingen hun investeringsplannen voor uitbreiding van de productiecapaciteit in de ijskast zetten.

De particuliere consumptie kon zich gelukkig beter handhaven, profiterend van lagere prijzen voor grondstoffen (vooral olie) en lagere afzetprijzen van industrieproducten. Deze bestedingen konden echter geen tegenwicht bieden aan het desastreuze effect van de ingeklapte wereldhandel in goederen en diensten.

Inmiddels had de kredietcrisis in de tweede helft van 2008 en de recessie in de industrielanden in het vierde kwartaal de rest van de wereld bereikt. Het vertrouwen in de kans dat de opkomende economieën zich van de misère in de industrielanden konden ontkoppelen slonk snel. Lokale munten kwamen onder druk, beurzen gingen ook daar onderuit. Landen met een zwakke economische basis (grote binnenlandse besparingstekorten, fors oplopende overheids-schulden) werden daarbij harder getroffen dan landen met een betere uitgangspositie. Vooral de markten in

Midden- en Oost-Europa bleken kwetsbaar. Daar was de jarenlange, ongeremde economische groei te veel gefinancierd door een buitengewone toename van de binnenlandse kredietverlening, dikwijls ook nog in buitenlandse valuta.

De dramatische gebeurtenissen in het tweede halfjaar overschaduwden het eindresultaat over het hele jaar 2008 dat desalniettemin zo slecht nog niet was. Dankzij de eerste helft konden vrijwel alle economieën positieve groei-cijfers noteren, zij het lagere dan in 2007.

Na een piek medio 2008, toen de olie-prijzen een recordhoogte bereikten, viel de inflatie in de industrielanden sterk terug. De ingezakte vraag naar energie was een indicatie voor de mate waarin de conjunctuur was omgeslagen. De prijsdaling was een opsteker voor de olieconsumerende landen (met name in Azië) maar

exporteurs van energie kwamen in liquiditeitsproblemen.

2009

De schaarste aan financiële middelen moest Atradius DSB ervaren in de eerste weken van 2009. Uit een aantal landen kwamen snel sombere berichten over de betalingscapaciteit. Het illustreert het buitengewoon slechte economische klimaat dat Atradius DSB in 2009, en wellicht langer, tegemoet ziet. Dit geldt zowel voor de binnenlandse markt als voor de export.

De opkomende economieën met de grootste problemen zijn vooralsnog de landen die in de jaren '90 van de vorige eeuw het communisme inruilden voor de vrije markteconomie. Grote tekorten op de lopende rekening van de betalingsbalans en een opeenstapeling van de buitenlandse schuld hebben deze landen in herfinancieringsmoeilijkheden gebracht, zeker als bovendien de wisselkoers van de lokale munt een aanzienlijke

afwaardering liet zien.

In de meeste landen blijft het risico op wanbetaling voorlopig beperkt tot particuliere debiteuren die niet in staat zijn om oude verplichtingen door te rollen met nieuw krediet. Maar daar waar overheidssteun onontbeerlijk is om de particuliere sector overeind te houden, kunnen ook de verplichtingen van de centrale overheid in het gedrang komen.

Een aantal landen in Oost-Europa heeft te kampen met een dalende koers van de lokale munt. Zeker als de munt is gekoppeld aan de euro kan dit tot een verlies aan vertrouwen leiden. Sommige van deze landen hebben financiële steun van het IMF nodig. Na Hongarije, Letland, Oekraïne, Servië, Wit-Rusland en vermoedelijk Roemenië zullen meer landen moeten aankloppen bij het IMF. In Azië, Latijns-Amerika en Afrika beginnen ook steeds meer landen problemen te

krijgen met de herfinanciering van vervallende betalingsverplichtingen.

Voor het eerst in decennia moeten we leven met een krimp van de wereldhandel. De industrielanden krijgen

allemaal te maken met een teruggang van het bruto binnenlands product in een mate die ongekend is sedert de jaren dertig van de vorige eeuw. Deze krimp in de reële economie heeft uiteraard weer negatieve consequen-

ties voor de portefeuille van financiële instellingen. Daar zijn de afboekingen uit 2008 nog beslist niet ten einde. Hoe langer het proces van de kredietverlening aan bedrijven stagneert, des te langer herstel van investeringen, omzet en productie uitblijft.

De IMF-cijfers over de economie van 2007 t/m 2010

(economische groei in % per jaar)	2007	2008	2009	2010
Wereld	5,2	3,4	0,5	3,0
Verenigde Staten	2,0	1,1	-1,6	1,6
Eurozone	2,6	1,0	-2,0	0,2
w.o. Duitsland	2,5	1,3	-2,5	0,1
Frankrijk	2,2	0,8	-1,9	0,7
Japan	2,4	-0,3	-2,6	0,6
Ver. Koninkrijk	3,0	0,7	-2,8	0,2
Midden-/Oost-Europa	5,4	3,2	-0,4	2,5
Rusland	8,1	6,2	-0,7	1,3
Overige GOS	9,7	5,4	0,3	4,4
Afrika	6,2	5,2	3,4	4,9
Azië	10,6	7,8	5,5	6,9
w.o. China	13,0	9,0	6,7	8,0
India	9,3	7,3	5,1	6,5
Latijns-Amerika	5,7	4,6	1,1	3,0

Bron: IMF

De economische verwachtingen voor 2009 werden per maand negatief bijgesteld. Wellicht zijn de IMF-prognoses van januari daarom te positief. Atradius DSB verwacht dat de mondiale productie dit jaar zal dalen onder invloed van een krimp in de wereldhandel met zeker 10 procent. De (negatieve) groeicijfers van zowel de industrielanden als de opkomende economieën dienen eveneens verder neerwaarts te worden gecorrigeerd. Voor zowel de Verenigde Staten, de eurozone, Groot-Brittannië als Japan moet op een reële krimp van de economie worden gerekend van zo'n 5 procent in 2009, het slechtste resultaat in ruim 50 jaar.

Ook de opkomende economieën kampen met nog negatievere groeicijfers dan het IMF verwacht, mocht de afzet van grondstoffen en industrieproducten verder kelderen. Vooral de landen in Midden- en Oost-Europa duiken veel dieper de recessie in. Bij het groeicijfer van China kunnen vraagtekens worden geplaatst, gelet op de dramatische teruggang van de uitvoer aan het begin van 2009.

Nederland

De voorspellingen van het Centraal Planbureau over de Nederlandse economie van februari zijn een stuk realistischer, doch dramatischer. Omdat de voor ons land relevante wereldhandel met bijna 10 procent krimpt, daalt het uitvoervolume met een ongekende 11,75 procent. De bedrijfsinvesteringen gaan volgens het CPB met 11,25 procent onderuit. Export en investeringen zijn verantwoordelijk voor de algehele krimp van de Nederlandse economie met

3,5 procent in 2009. In 2010 zou de recessie moeten aflopen, maar veel is onzeker en niet onder controle van de Nederlandse overheid. Stimulerings- en andere maatregelen doen het overheidstekort bij ons al oplopen tot ruim 5 procent in 2010, ver boven de norm die is toegestaan in de eurozone, en daarmee wordt de budgettaire manoeuvreerruimte om te stimuleren al snel kleiner. Een bij uitstek open

economie als de Nederlandse is zeer afhankelijk van de mondiale ontwikkeling en die zou nog best eens fors kunnen tegenvallen. In elk geval moet Atradius voor de komende tijd beducht zijn voor een hausse in het aantal faillissementen in binnen- en buitenland.

De CPB-cijfers over de Nederlandse economie

(mutaties in % per jaar)	2007	2008	2009	2010
Bruto binnenlands product	3,5	2,0	-3,5	-0,25
Part. consumptie	2,1	1,7	-0,25	-0,5
Overheidsbestedingen	3,3	1,2	2,0	1,0
Bruto investeringen bedrijven	4,8	3,7	-11,25	-12
Uitvoer goederen/diensten	7,3	1,4	-11,75	1,5
Invoer goederen/diensten	6,8	4,2	-9,25	0
Inflatie	1,6	2,5	1,0	1,0
Werkloosheid (niveau in %)	4,5	3,9	5,5	8,75
Fin. tekort overheid (%BBP)	0,3	0,9	-2,9	-5,4

Bron: CPB

Wijzigingen in het landenbeleid

Het overleg over het landenbeleid voor kredietverzekering voor rekening van de Staat vindt plaats in de Commissie Advisering Risicobeleid (CAR). Hierin zijn de ministeries van Financiën, Economische Zaken en Buitenlandse Zaken alsmede Atradius

DSB vertegenwoordigd. Begin 2008 is DNB uit de CAR getreden. Uiteindelijk beslist de minister van Financiën.

De economische terugslag en de ongekende verdieping van de kredietcrisis in de tweede helft van 2008 hebben

hun weerslag op het landenbeleid gehad. Voor het eerst sinds jaren is er per saldo sprake van een verkrapping in het landenbeleid in 2008. Op zestien landen hebben wij het beleid verkrappt. Daar stonden twee landen met een verruiming tegenover.

2008 heeft de volgende wijzigingen in het middellange landenbeleid te zien gegeven:

Landenbeleid	periode 1 januari 2008 - 31 december 2008
Verruiming	
Angola	open met zekerheidseis, later versoepeling zekerheidseis voor contante zaken olie/gas
Nigeria	open van geval tot geval en zekerheidseis, later versoepeling zekerheidseis voor contante zaken olie/gas
	Totaal 2 verruiming

Landenbeleid	periode 1 januari 2008 - 31 december 2008
Verkrapping	
Azerbeidzjan	invoering case-by-case beleid
Bulgarije	invoering case-by-case beleid
Estland	invoering case-by-case beleid
Ghana	dekking opgeschort
IJsland	dekking opgeschort
Iran	diverse, waaronder implementatie VN-Veiligheidsraadresolutie en instelling jaarplafond
Kenia	dekking gestaakt
Letland	invoering case-by-case beleid
Litouwen	invoering case-by-case beleid
Oekraïne	dekking opgeschort
Pakistan	dekking gestaakt
Roemenië	invoering case-by-case beleid
Rusland	dekking beperkt tot centrale overheid en door overheid gesteunde banken; particulieren van geval tot geval
Sri Lanka	dekking gestaakt
Turkije	invoering case-by-case beleid
Venezuela	alleen nog kleine contante zaken van geval tot geval
	Totaal 16 verkrappingen

Wijzigingen in 2008 van de OESO-landenklassen voor premie: De landenklassen lopen op van 0 tot en met 7, waarbij 0 het minst risicovol is en 7 het meest risicovol. Per saldo was er sprake van 18 verbeteringen en 2 verslechtingen. Het relatief grote aantal verbeteringen kan op het conto worden geschreven van de gunstige economische ontwikkelingen tot begin vorig jaar die nog na-ijlden in de klassering.

Verslechtering landenklassen	1-1-2008	31-12-2008
Malediven	5	6
Sri Lanka	5	6
	Totaal 2 verslechtingen	

Verbetering landenklassen	1-1-2008	31-12-2008
Angola	7	6
Belize	7	6
Cambodja	7	6
Cyprus	2	0
Filippijnen	5	4
Kaap-Verdië	6	5
Kameroen	7	6
Lesotho	6	5
Madagascar	7	6
Malta	2	0
Mongolië	7	6
Montenegro	7	6
Oezbekistan	7	6
Paraguay	6	5
Peru	4	3
Tsjechië	1	0
Turkije	5	4
Turkmenistan	7	6

Totaal 18 verbeteringen

Nieuwe zaken in 2008

Ook in 2008 hebben Atradius DSB en de Staat een groot aantal transacties mogelijk gemaakt. Het totaal aan bedragen (maximum schadevergoedingen) van in 2008 in verzekering genomen transacties was € 3,0 miljard, tegen € 4,1 miljard in 2007. Hoewel in volume minder dan in 2007, een jaar waarin enkele zeer grote transacties werden verzekerd, is dit volume voor 2008, zeker gezien de kredietcrisis waardoor financiering van exporttransacties lastiger werd, nog steeds aanzienlijk. Aan dekkingstoezeggingen werd in

2008 voor een bedrag van € 2,7 miljard uitgereikt, tegenover € 5,2 miljard in 2007. Aan dekkingadviezen is in 2008 voor een bedrag van € 594 miljoen uitgereikt. In 2007 was dit € 298 miljoen.

In totaal zijn 138 polissen uitgereikt, een forse stijging van 37 ten opzichte van 2007. Per saldo hebben wij in 2008 vrij veel kleinere transacties mogelijk gemaakt. Het aantal uitgereikte dekkingstoezeggingen daalde met 35, en wel van 127 naar 92. Het aantal dekkingadviezen daalde met 4.

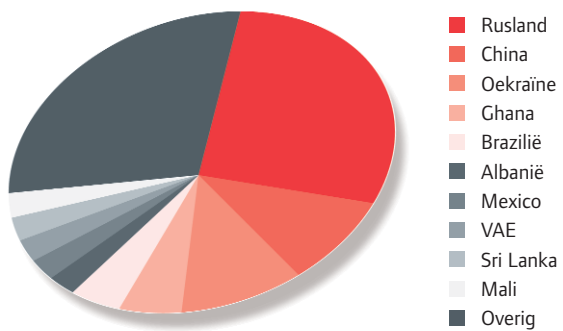
Waren dat er in het jaar 2007 nog 16, in 2008 werden dat er 12. Het aantal aanvragen steeg daarentegen met 49 stuks. Atradius DSB ontving in 2008 242 aanvragen, tegenover 193 in 2007. Exporteurs en banken zien, terecht, meer risico's en wenden zich daardoor vaker tot ons.

Bij de premie was sprake van een vrij omvangrijke stijging. In 2008 werd voor € 88,4 miljoen aan premie gefactureerd. In 2007 was dit € 64,4 miljoen. De stijging was mede te danken aan het feit dat polissen werden uitgereikt voor enkele zaken met lange krediettermijnen, waarvoor hogere premies zijn verschuldigd. In het jaar 2008 was het land met de hoogste premieopbrengst Marokko, met € 32,7 miljoen, gevolgd door Ghana, Oekraïne, Rusland en Turkije. Onder de koersrisicoverzekeringen werd voor een premiebedrag van € 0,2 miljoen gefactureerd.

De uitgereikte polissen zijn als volgt over de faciliteiten verdeeld:

	2008	2007	2006
EKV (exportkredietverzekering)	123	93	119
RHI / TRhi (investeringsverzekering)	1	3	2
GGP (commerciële transacties)	0	0	2
GOM (concessionele transacties)	14	5	7
Totaal	138	101	130

De uitgereikte polissen zijn als volgt over de landen verdeeld:

2008 recordjaar voor scheepsbouwer Damen

Damen Shipyards Group, gevestigd in Gorinchem (hierna ook Damen genoemd) is een trouwe klant van Atradius DSB. Het bedrijf heeft in 2008 uitstekende resultaten geboekt. De orderportefeuille is zeer goed gevuld. Damen boekte het afgelopen jaar records op het gebied van omzet en winst. Zo steeg de winst voor belastingen tot € 136 miljoen.

Atradius DSB heeft daar een steentje aan kunnen bijdragen door de risico's van wanbetaling voor een aantal transacties af te dekken. Het afgelopen jaar heeft Damen polissen uitgereikt gekregen voor contracten met kopers die verspreid zijn over de hele wereld. Zo kwamen er opdrachten uit Mexico, Marokko, de Verenigde Arabische Emiraten, Koeweit, Colombia en Oekraïne. Het assortiment van geleverde of nog te leveren schepen is gevarieerd. Zoals ook blijkt uit de indrukwekkende lijst van contractpartners, is Damen een vooraanstaande speler in de scheepsbouw. Het bedrijf heeft zich gespecialiseerd in de bouw van standaardschepen. Het heeft daarvoor 17 vestigingen in Nederland en 16 daarbuiten. Voorts heeft Damen

diverse samenwerkingsverbanden over de hele wereld. Het bedrijf heeft ongeveer 8000 werknemers (waarvan 2300 in Nederland) in dienst. Het grootste deel van de productie betreft sleepboten, snel varende werkschepen en patrouilleschepen, maar daarnaast bouwt Damen ook marineschepen onder de vlag van Damen Schelde Naval Shipbuilding (het voormalige Schelde Marinebouw B.V.).

En de vooruitzichten voor de komende jaren? Ondanks de mondiale crisis zijn deze redelijk positief. De orderportefeuille met een waarde van € 2,8 miljard is voor de komende drie jaar ruim gevuld. Wel is de inschatting dat de winst voor belastingen de komende jaren wat zal terugvallen, door afnemende marges. De huidige verslechtering in de scheepsbouwsector lijkt echter grotendeels aan Damen voorbij te gaan en treft nu met name de sector (grote) vracht- en containerschepen. De verwachting blijft daarom dat dit jaar Damen weer volop contracten zal verkrijgen. Ook in 2009 hoopt Atradius DSB Damen te kunnen bijstaan bij het doen van goede zaken.

NEM neemt eerste polis onder de Fair Calling Facility af

NEM, opgericht in 1929 als Nederlandsche Electrolasch Maatschappij, levert wereldwijd op maat gemaakte Heat Recovery Steam Generators (HRSGs) en Industrial & Utility Boilers voor energiecentrales en industrie. De NEM HRSGs staan mondiaal verspreid over meer dan 450 energiecentrales.

Deze milieutechniek verhoogt het rendement van de energie-opwekking van 38 naar 58 procent en levert een significante vermindering van de CO₂-uitstoot per kilowattuur. Met opdrachtwaarden tot € 150 miljoen is NEM een van de grootste spelers op de wereldmarkt. NEM heeft haar hoofdkantoor in Leiden en daarnaast nog verschillende andere vestigingen in Nederland en één in Duitsland. Voorts wordt NEM vertegenwoordigd door agentschappen in onder andere de Verenigde Arabische Emiraten en Maleisië. Momenteel heeft NEM ongeveer 450 werknemers in dienst.

Na een tenderperiode van meer dan acht maanden is begin 2008 aan NEM de opdracht verstrekt voor de levering, montage en inbedrijfstelling van de stoomgeneratoren (HRSGs) voor twee energiecentrales te Sidi Krir en El Atf in de noordelijke Nijldelta van Egypte. Het betreft een tweetal identieke projecten van gelijke omvang, die onderdeel uitmaken van de uitbreiding van het Egyptische energienetwerk.

De opdrachtgevers zijn respectievelijk de West Delta Electricity Production Company en de Middle Delta Electricity Production Company, beide onderdeel van de Egyptian Electricity Holding Company. De totale order vertegenwoordigt een waarde van € 75 miljoen. NEM heeft in het verleden al verschillende projecten naar tevredenheid uitgevoerd voor onderdelen van de Egyptian Electricity Holding Company.

Ten behoeve van deze projecten moest een aantal garanties worden gesteld. Atradius heeft een tweetal aanbetalingsgaranties van in totaal ruim € 10,8 miljoen in dekking genomen. De looptijd van de garanties bedraagt 31 maanden, gelijk aan de looptijd van de projecten.

Een grote Nederlandse bank heeft de voor deze contracten vereiste bankgaranties verstrekt aan de Egyptische opdrachtgevers. Hiervoor heeft NEM als eerste bedrijf gebruik gemaakt van de Fair Calling Facility van Atradius DSB. Dankzij de door Atradius afgegeven contragarantie aan de garande- rende bank zijn deze bank en NEM in staat gesteld om de garanties ten gunste van de opdrachtgevers te stellen.

Investeringsverzekering

Eind 2008 bedroeg het obligo van investeringsgaranties € 213 miljoen, waarvan € 207 miljoen definitief (polissen), dit tegen € 442 miljoen geheel definitief ultimo 2007. Het betreft in 2008 een 32-tal zaken verdeeld over 12 landen. In 2007 waren dit nog 35 zaken verdeeld over 13 landen.

De per saldo afname van het definitieve obligo komt voort uit mutaties op een aantal landen. Op Rusland is een garantie voor een bedrag van € 48 miljoen uitgereikt maar ook in hetzelfde jaar weer vervallen. Op de Oekraïne is per saldo voor een bedrag

van € 97 miljoen vervallen, op Brazilië voor € 91 miljoen, op China voor € 29 miljoen en op Nigeria voor € 22 miljoen. Een belangrijke reden voor deze verlagingen in obligo is desinvesteringen van Nederlandse bedrijven in deze landen, vooral in Brazilië en Oekraïne. Op Servië is een nieuwe garantie van € 6 miljoen uitgereikt en op Indonesië een ter waarde van € 4 miljoen.

De stand van de belangrijkste obligo-landen voor investeringsverzekering was aan het einde van 2008:

Indonesië	€ 88,8 miljoen
Oekraïne	€ 62,5 miljoen

Schadezaken en consolidaties

In 2008 heeft Atradius DSB onder de EKV / TRHI € 7,1 miljoen en onder de Garantieregeling Goede Projecten (GGP) € 2,5 miljoen aan schadevergoedingen uitgekeerd. Dit was wederom een vermindering ten opzichte van 2007, toen voor € 11,5 miljoen onder de EKV en TRHI en voor € 3,3 onder de GGP werd uitgekeerd. Dat jaar was al weer beter dan 2006 (€ 15 miljoen respectievelijk € 17 miljoen). De ontvangen provenu's (het resultaat van incasso na schadevergoeding) zijn in 2008 gedaald. In 2008 bedroegen de provenu's € 134 miljoen, tegen € 212 miljoen in 2007. De daling van de provenu's is toe te schrijven aan de overigens positieve ontwikkeling dat schuldenlanden in voorgaande jaren al veel van hun schuld aan ons hadden afbetaald. Vooral de voorraad schuld uit hoofde van consolidatieregelingen in de Club van Parijs is inmiddels flink geslonken.

Uit hoofde van de Club van Parijs-regelingen werd uit Angola € 35,4 miljoen ontvangen, uit Gabon € 26,6 miljoen, uit Indonesië € 34,2 miljoen en uit Kroatië € 9,5 miljoen. Peru kwam in het rijtje niet meer voor. De schuld van dat land aan ons is inmiddels volledig afgelost. Daarnaast werd uit Angola nog een provenu ontvangen van € 17,2 miljoen buiten de Club van Parijs om.

Het grootste schadeland in 2008 was wederom Ghana met een totaal van € 2,8 miljoen. Dit bedrag was echter al aanzienlijk minder dan het bedrag van € 7,7 miljoen dat wij in 2007 nog uitkeerden aan schades op dit land. Op Zimbabwe werd totaal € 1,4 miljoen uitgekeerd, waaronder een bedrag van € 7 duizend onder investeringsverzekering.

Uit hoofde van koersrisicopolissen is onder de US Dollar risico's een schade uitgekeerd van € 0,3 miljoen en een provenu ontvangen van € 0,2 miljoen.

Stand van obligo en vorderingen

Voor alle overheidsfaciliteiten tezamen bedroeg het obligo (aangepast voor reeds vervallen bedragen) onder lopende polissen per ultimo 2008 € 9,1 miljard. Eind 2007 was dit € 8,3 miljard. Het totale obligo onder dekkingstoezeggingen bedroeg eind 2008 € 3,7 miljard. Eind 2007 was dit € 4,9 miljard. Eind 2008 stond voor een bedrag van € 857 miljoen aan dekkingsadviezen uit, tegenover € 820 miljoen aan het eind van 2007. Een dekkingsadvies is een toezegging dat Atradius DSB de betalingsrisico's zal verzekeren mits er bij het in werking treden van de exportovereenkomst voldoende ruimte is onder het landenplafond.

In het nominale obligo per eind 2008 zijn ook alle onder de Trade Finance Faciliteit afgegeven limieten opgenomen ter waarde van in totaal € 1,2 miljard. Van deze limieten onder de

Trade Finance Faciliteit is in 2008 echter nog niet veel gebruik gemaakt.

De vorderingen die Atradius DSB heeft op debiteuren en debiteurenlanden nadat aan verzekerden schade is vergoed (exclusief het eigen risico van verzekerden en exclusief rente die verschuldigd is na het tijdstip van schadevergoeding) bedroegen in 2008 totaal € 1,0 miljard. Dat is iets lager dan het jaar ervoor. Hiervan is € 849 miljoen opgenomen in schaderegelingen in de Club van Parijs. Eind 2007 bedroegen de vorderingen € 1,1 miljard, waarvan € 875 miljoen was opgenomen in Club van Parijs-regelingen.

Productvernieuwing

Ook in 2008 hebben wij producten verder verbeterd en nieuwe dekkingsvormen ingevoerd.

Speciaal voor importeurs van kapitaal-goederen hebben wij de vooruitbetalingsdekking geheel herzien. Deze dekking bestond al sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw. Zij leidde de afgelopen jaren evenwel een sluimerend bestaan. De verzekering dekt het risico dat de importeur een gedeelte van de koopprijs vooruitbetaalt, maar de goederen niet krijgt geleverd en evenmin de vooruitbetaling terugontvangt. Sinds kort neemt de vraag naar dit product toe.

Verschillende Nederlandse importeurs hebben in 2008 al van de geheel gemoderniseerde dekking gebruik kunnen maken. De polis kan op ad hoc-basis worden uitgebreid met dekking tegen onteigening. Deze aanvulling dekt het risico dat de vervaardigde goederen al in eigendom

van de Nederlandse importeur zijn overgegaan maar zich nog in het land van de fabrikant bevinden en dat land niet uit mogen of worden onteigend.

Verder hebben wij de dekkingsmogelijkheden voor lokale valuta aanzienlijk uitgebreid. Voorheen kon slechts tot 15 procent aan lokale kosten in de financiering van de exportovereenkomst worden meeverzekerd. Sinds juni 2008 is dit percentage opgetrokken tot ten hoogste 30 procent van het exportdeel onder de overeenkomst. Hiermee wordt het exporteurs en aannemers die werkzaam zijn in het buitenland aanzienlijk makkelijker gemaakt om lokaal in te kopen en hiervoor verzekerde financiering te krijgen.

In 2007 hadden wij al de mogelijkheid geopend om op goede landen (OESO-categorie 0 en 1) dekking voor uitsluitend het risico van insolventie met voortgezette non-betaling aan te

vragen. Hierdoor hoeft de verzekerde geen dekking meer af te nemen voor het politieke risico en kan hij de premie daarvoor uitsparen. De dekkingsmogelijkheid van uitsluitend insolventie met voortgezette non-betaling is in 2008 eveneens opengesteld voor alle overige landen binnen de Europese Unie.

Tot slot hebben wij ons premiesysteem voor de landen in OESO-categorie 0 en 1 verder verfijnd. Op grond van internationale afspraken mogen de premies die overheidskredietverzekeraars op deze landen heffen niet onder markt-tarieven liggen. Hiertoe hebben wij een systematiek ontworpen om onze premietarieven met markt-tarieven te kunnen vergelijken. Daarbij analyseren wij, indien beschikbaar, de prijzen en risico-opslagen daarin van credit default swaps (CDS) op de betreffende debiteur en de risico-opslagen in de prijs van obligaties die de debiteur eventueel uitgeeft. Als deze gegevens

niet beschikbaar zijn analyseren wij de risicomarges voor obligatieleningen van vergelijkbare bedrijven, of maken wij zelf een kredietbeoordeling van de debiteur. Wij zijn ons er zeer wel van bewust dat, met name sinds de val van Lehman Brothers (september 2008),

er liquiditeitskrapte in de financiële markten is opgetreden en de CDS-markt zeer dun is geworden. Hierdoor zijn CDS-prijzen nog maar ten dele een weergave van het kredietrisico. In 2009 zullen wij de systematiek daarom verder verfijnen.

De belangrijkste productvernieuwingen in 2008 zijn in het kort:

Product	Omschrijving
Vooruitbetalingsdekking, eventueel met onteigeningsdekking	Dekking tegen het risico bij bestellingen in het buitenland de goederen niet te ontvangen en evenmin de vooruitbetaling terug te ontvangen.
Lokale valuta bij financiering	Uitbreiding tot maximaal 30 procent van de exportwaarde.
Polissen op alle EU-landen	Mogelijkheid van dekking voor insolventiedekking in combinatie met voortgezette non-betaling uitgebreid van OESO-categorie 0 en 1 naar alle EU-landen.
Polissen op OESO-categorie 0 en 1-landen	Invoering meer marktconforme premies.

Voorlichting en evenementen

Atradius DSB ziet het als een belangrijke taak om het bedrijfsleven voor te lichten over de faciliteiten die zij voor de Staat uitvoert. Daartoe bezoekt zij bestaande en potentiële relaties, neemt zij deel aan exportmissies en is zij gastspreker in diverse exportfora en door anderen georganiseerde seminars.

Ook via media zoals de website www.atradius.com/nl/dutchstatebusiness en het relatieblad Creditnotes geeft zij voorlichting. Tevens organiseert Atradius DSB ook zelf voorlichtingsbijeenkomsten voor het Nederlandse bedrijfsleven.

In 2008 zijn onder meer de volgende evenementen georganiseerd:

---

mei	Introductieseminar voor (nieuwe) medewerkers van klanten
juni	Seminar over houdbaarheid van schulden van ontwikkelingslanden, tezamen met het ministerie van Financiën
oktober	Klantenpanel
november	Introductieseminar voor (nieuwe) medewerkers van klanten
november	Exporteursbijeenkomst met gastspreker prof. dr. Sweder van Wijnbergen, hoogleraar economie aan de Universiteit van Amsterdam. Deze liet zijn licht schijnen over de oorzaken en gevolgen van de kredietcrisis.
december	Conferentie van de Berner Unie in Amsterdam over herverzekeringen en andere instrumenten van risico-overdracht, onder voorzitterschap van Johan Schrijver.

---

v.l.n.r.: Tladi Ditshego (ECIC), Johan Schrijver (Atradius DSB), Vinco David (Atradius DSB) en Emile Matthee (ECIC) na ondertekening van de samenwerkingsverklaring.

behoefte van de discussies en besluitvorming binnen de Participanten van de OESO. De Participanten, bestaand uit de EU en verder uit de meeste andere OESO-landen, is het orgaan waarin over de Arrangement (voorheen Consensus genoemd) wordt besloten. De Arrangement vormt de belangrijkste internationale regelgeving voor kredietverzekering. Daarnaast kent de OESO verschillende comités en werkgroepen waarin over deelgebieden wordt overlegd. Een van die deelgebieden is de bestrijding van omkoping.

In het vorige jaaroverzicht maakten wij al melding van het initiatief van Nederland en enkele andere landen om aansluiting te zoeken bij het beleid van de Wereldbank en het IMF op het gebied van het voorkomen van onhoudbare schuld voor de armste landen. Begin 2008 is daarover in de OESO een akkoord gesloten. Dit akkoord houdt in grote lijnen in dat voor verzekerde exportfinancieringen

aan lage-inkomenslanden, waarbij de overheid debiteur of garant is, slechts geleend kan worden als er sprake is van een hulpcomponent in de transactie. Voor de betrokken landen, de voorgeschreven hulpcomponent en de mogelijke uitzonderingen wordt aansluiting gezocht bij de voorwaarden die het IMF en de Wereldbank aan deze landen stellen. Een centrale rol is daarbij weggelegd voor de zogenaamde schuldhoudbaarheidsanalyse, die het IMF en de Wereldbank voor elk betrokken land opstellen. Het raamwerk voor de houdbaarheid van schulden is mede in het leven geroepen na de grote schuldkwijtschelding die voor de betrokken landen de afgelopen decennia heeft plaatsgevonden. Het raamwerk dient te voorkomen dat deze landen wederom een onhoudbare schuld opbouwen.

Voorts is na een inspanning van enkele jaren internationaal overeenstemming bereikt om voor een proefperiode van

drie jaar de regels voor de financiering van lokale kosten te versoepelen. Deze versoepeling is ingegaan per 1 januari 2008 en Atradius DSB heeft kort daarna deze regels op nationaal niveau ingevoerd.

Ook is in 2008 overleg begonnen over een aantal onderwerpen, waaronder:

- Mogelijke herziening van de schepenregeling. Een aantal partijen wenst flexibelere terugbetalingsschema's. Aan de andere kant wensen sommige partijen meer discipline op het gebied van de premies.
- Mogelijke verlenging en verruiming van de tijdelijke regeling voor duurzame energie en waterprojecten. Nu staat deze regeling alleen een langere krediettermijn toe van 15 jaar voor deze projecten.

Berner Unie

De Berner Unie is de internationale brancheorganisatie van particuliere en publieke exportkrediet- en investe-

Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

ringsverzekeraars. Doelstellingen zijn het uitwisselen van informatie over landen, bedrijfstakken, producten en debiteuren en het bevorderen van gezonde risicoacceptatie. Atradius is een prominent lid van de Berner Unie en is vertegenwoordigd in het Management Committee. Inmiddels hebben alle leden en comités zich gebonden aan de 10 beginselen van de Berner Unie. Deze beginselen beogen gezonde acceptatie van risico's te bevorderen, rekening houdend met alle belanghebbenden.

In december 2008 heeft Atradius DSB een conferentie voor Berner Unie-leden georganiseerd over instrumenten voor overdracht van risico's, zoals herverzekering, credit default swaps en obligo-swaps tussen kredietverzekeraars. De laatste ontwikkelingen op deze gebieden werden uitgewisseld. De conferentie werd uitstekend bezocht en kreeg van de deelnemers een zeer hoge waardering

Bij de beoordeling voor verzekeringsaanvragen van exporttransacties en investeringen voor rekening van de Nederlandse Staat wordt naast een financiële beoordeling in veel gevallen een milieu- en sociale beoordeling verricht. Om te bepalen of een milieu- en sociale beoordeling nodig is worden alle aanvragen gescreend. De beoordeling stoelt op afspraken die zijn gemaakt binnen de OESO, de zogenaamde "Common Approaches". Deze zijn vervolgens vastgelegd en verder uitgewerkt in het Nederlandse beleidsdocument "de Milieucomponent". In 2008 is begonnen met de herziening van dit beleidsdocument. Hiervoor heeft Atradius DSB zitting genomen in een werkgroep met de ministeries van Financiën en Economische Zaken. De invoering van een verdere verfijning van de Milieucomponent wordt medio 2009 verwacht.

In 2008 is gewerkt aan het verder integreren van de milieu- en sociale

beoordeling in het financiële beoordelingsproces van Atradius DSB. Hiertoe is het milieuformulier geïntegreerd in het gebruikelijke aanvraagformulier. Dit heeft geleid tot een betere afstemming van beide beoordelingen, hetgeen ten goede komt van de doorlooptijd van de aanvraagbehandeling. Ook heeft dit ertoe geleid dat in veel minder dekkingstoezeggingen de voorwaarde hoefde te worden opgenomen dat de milieubeoordeling nog met goed gevolg dient te zijn afgerond. Het aantal zogenaamde 'milieumitsen' in dekkingstoezeggingen is gehalveerd ten opzichte van 2007.

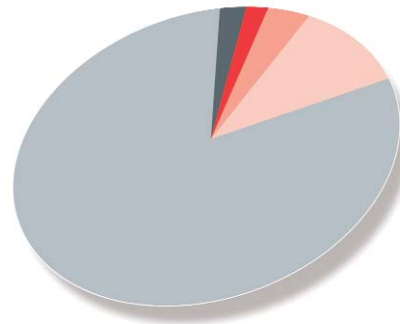
In 2008 hebben wij in totaal 242 aanvragen gescreend op milieuaspecten. Dit is een lichte toename ten opzichte van 2007 toen 230 aanvragen zijn gescreend. In de grafiek hieronder wordt het resultaat van deze screening weergegeven. Van de 242 gescreende aanvragen zijn 43 aanvragen geïnclassificeerd volgens de OESO-indeling en

vervolgens beoordeeld. Van deze 43 zijn 5 aanvragen beoordeeld als A-project (potentieel grote negatieve milieu- en sociale effecten), 10 als B-project (potentieel substantiële negatieve milieu- en sociale effecten) en 28 als C-project (weinig tot geen negatieve effecten). Aan het eind van 2008 liepen er nog 6 beoordelingen. Belangrijkste sectoren waaraan werd geleverd waren de chemische industrie, infrastructuur en tuinbouw.

In 2008 is één aanvraag afgewezen op milieugronden. Het betrof hier een A-project voor de olie- en gasindustrie in Iran waarvan niet kon worden vastgesteld of aan alle milieu- en sociale eisen volgens nationale en internationale standaarden kon worden voldaan.

Naast afspraken over milieu zijn er in de OESO ook afspraken gemaakt over het bestrijden van omkoping. Als gevolg van deze afspraken worden

aanvragen niet goedgekeurd als er bij Atradius DSB gegronde vrees bestaat dat de aanvrager of zijn agent volgens het Wetboek van Strafrecht omkoping heeft gepleegd, zal plegen of daar medeplichtig aan is geweest bij het verwerven van de opdracht. In het aanvraagformulier vraagt Atradius DSB daarom naar gegevens over agentenprovisie.

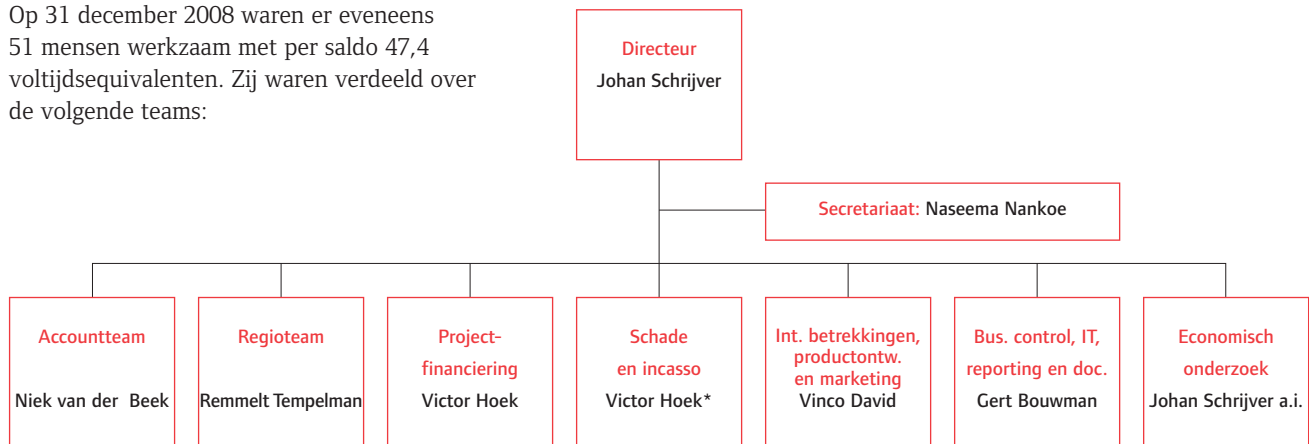

Milieubeoordelingen 2008

- 5 A
- 10 B
- 28 C
- 193 geen classificering nodig
- 6 nog beoordelen

Personeel en organisatie

Op 31 december 2007 waren er 51 mensen in dienst resulterend in 46,4 voltijdsequivalenten. Op 31 december 2008 waren er eveneens 51 mensen werkzaam met per saldo 47,4 voltijdsequivalenten. Zij waren verdeeld over de volgende teams:

* Per 15 februari 2009 is de functie van teamleader schade en incasso overgenomen door Robert Slijkerman.

Financiële resultaten

voor rekening van de Nederlandse Staat

Atradius DSB verzekert uitsluitend risico's voor rekening van de Nederlandse Staat. De volgende resultaten werden geboekt op *factuurbasis*:

	2008	2007
Premie en provisie EKV	80.363	57.064
Premie GGP comm. transacties	0	36
Premie GGP concess. transacties	7.070	5.924
Premie TRhi	997	1.391
Premie totaal	88.430	64.415
Schade EKV	7.046	10.756
Schade GGP comm. transacties	1.030	(4)
Schade GGP concess. transacties	1.494	3.312
Schade TRhi	7	758
Schade totaal	9.577	14.822
Provenu's EKV	130.523	211.298
Provenu's GGP comm. transacties	2.913	1.053
Provenu's GGP concess. transacties	458	136
Provenu's TRhi	0	0
Provenu's totaal	133.894	212.487
Resultaat EKV	203.840	257.606
Resultaat GGP comm. transacties	1.883	1.093
Resultaat GGP concess. transacties	6.034	2.748
Resultaat TRhi	990	633
Totaal resultaat	212.747	262.080

In aanvulling op de resultaten op factuurbasis geven wij hieronder ook de resultaten op bedrijfseconomische grondslag. De faciliteiten van de Staat dienen kostendekkend te zijn. Voor exportkredietverzekering is dit ook internationaal vastgelegd in onder meer de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en de OESO. Kostendekkendheid houdt in dat de opbrengsten (premies en provenu's) voldoende moeten zijn om de kosten van de faciliteiten (schade-uitkeringen en uitvoeringskosten) over een lange termijn te dekken. Ongeoorloofde staatssteun wordt daarmee voorkomen. De kostendekkendheid wordt bepaald met behulp van het model bedrijfseconomische resultaatbepaling (BERB) dat in samenwerking met de Staat en DNB is ontwikkeld. Een van de kenmerken van dit model is dat hierin voorzieningen worden getroffen voor uitstaande risico's.

Voor het resultaat hebben wij gekeken naar alle polissen die zijn uitgereikt vanaf 1999. De modeluitkomsten

(bedragen zijn in duizenden euro's)

geven aan dat over de periode 1999-2008 de inkomsten voldoende zijn geweest om de kosten te dekken. Cumulatief is in deze 9-jaars periode een positief resultaat van € 93 miljoen behaald (zie tabel hieronder). Dit is een stijging van € 15 miljoen ten opzichte van het cumulatieve resultaat t/m 2007 (€ 78 miljoen).

Ondanks deze toename is de verslechterde economische situatie duidelijk zichtbaar in de resultaten van het model. Er is een grote stijging in het aantal schadedossiers waardoor de post voorziening verwachte schade is gestegen van € 27 miljoen per ultimo 2007 tot € 60 miljoen. Net als in voorgaande jaren kan geconstateerd

worden dat het positieve resultaat niet voldoende robuust is om een flinke negatieve schok op te vangen.

De gevolgen van de kredietcrisis zijn nog niet volledig zichtbaar in de resultaten over de periode 1999 – 2008. De degradaties in landenklassen en enkele nieuwe, omvangrijke schadedossiers uit de eerste maanden van 2009 zijn nog niet in deze cijfers verwerkt. Verwacht wordt dat in de loop van 2009 meer landen een slechtere OESO-landenklasse krijgen, waardoor de voorzieningen verhoogd moeten worden. Ook houden wij rekening met een verdere toename van het aantal schadedossiers. Wij houden voor 2009 derhalve rekening met teruglopende resultaten, zowel op factuurbasis als op bedrijfseconomische grondslag.

Bedrijfseconomisch resultaat van alle faciliteiten (tekenjaren na 1998) cumulatief over 1999-2008 in miljoenen euro's

1 Liquide middelen	311	
1.1 Premie		548
1.2 Netto schade		-95
1.3 Netto koersrisico		-19
1.4 Netto rente		37
1.5 Uitvoeringskosten		-159
2 Vorderingen	69	
3 Voorzieningen	-286	
3.1 Uitstaand politiek risico		-164
3.2 Uitstaand commercieel risico		-32
3.3 Verwachte schade		-60
3.4 Vorderingen		-27
3.5 Koersrisico		-4
Totaal	93	

